

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת נצבים - וילך חיים של בחירה בחיים

תוכן

א' - חיים עם בחירה - 1 | ב' - בחירה למפרע - 4 | ג' - חיים של בחירה - 6

לצאת ממנה, כשהיא חובטת שוב ושוב בכנפיה ומנסה להימלט. קורי העכביש היו כל כך דקים, עד שמהמקום שבו עמדתי לא יכולתי לראותם; נראה היה כי הצרעה תקועה באוויר, ללא שום דבר שמחזיק אותה. אבל קורי העכביש היו בנויים בצורה כזו שהם עמדו על עומדם ולא נכנעו לחבטות של הצרעה.

מדהים היה לראות את עקרונות ההנדסה שאותם מיישם העכביש כדי שהחוטים החלשים הללו לא יינתקו ולא ייקרעו. הם מסודרים בחכמה כל כך גדולה, בעיצוב כל כך מושלם, כך שהם מסוגלים לעמוד בפני פלישה של חרק גדול כל כך, גם בפני הכוח הרב שהחרק הזה מפעיל כשהוא מנסה להשתחרר מהרשת. ראיתי כיצד העכביש הקטן יושב בצד ומביט בצרעה שנאבקת ברשת, וכשהוא הבחין שהצרעה הופכת לפעילה יותר ויותר, והוא חשש שמא הרשת תיקרע, הוא ירד ממקום מחבואו והזריק בצרעה מעט ארס, ובכך הצליח להשתיק אותה. ואז הוא חזר למקומו והמתין לבאות.

עכביש יתום

"איזה כשרון!" אתם בוודאי תגידו. "איזו חכמה!"

אבל בעצם זה לא נכון; אין לזה כל קשר לעכביש - הוא תוכנת כך מראש. נניח והעכביש הזה היה יתום. אביו ואמו נאכלו בידי ציפור ביום שבו נולד, ולא היה לו מי שילמד אותו לטוות קורים. לא היו לו הורים שילמדו אותו, והוא גם לא למד את המקצוע בבית ספר להכשרה מקצועית. אבל זה לא משנה! בתוך מוחו הזעיר של העכביש כבר נמצאת כל החכמה שלה הוא זקוק כדי ליצור קורים. והוא טווה את אותם הקורים שסבו-זקנו טווה, מבלי שהוא בכלל ידע שהיה לו סבא-רבה.

א' - חיים עם בחירה

אדם לעומת בע"ח

כאשר אנחנו חושבים על המין האנושי, אנחנו מבינים מיד כי התכונה הבולטת ביותר שהופכת אותו לעליון על פני כל שאר חלקי הבריאה היא השכל, היכולת לחשוב. המוח האנושי לבדו - ללא הגבלות, ללא כל תמריץ, ללא כל קלט ראשוני - מסוגל לפתח את התזות הגדולות ביותר, את הטיעונים הגדולים ביותר, ואת המסקנות הגדולות ביותר; והכל מתוך היגיון. בכל ממלכת החיות אין דבר מרשים כמו יכולתו של האדם לחשוב, לנמק ולקבל החלטות.

אכן, בשום פנים ואופן איני אומר שאנחנו עליונים יותר מבעלי החיים בכל התחומים. יש דברים שבעלי החיים מסוגלים לעשות באופן אינסטינקטיבי, בצורה הרבה יותר טובה מכפי שאנחנו מסוגלים לעשות. פגשתם פעם תיקן? נותנים לו מכה עם העיתון והוא נופל לרצפה; זהו, הסיפור נגמר - ככה אתם סבורים. אבל ברגע שאתם מסתובבים ללכת, הוא בורח בקלילות ומוצא מקום מסתור. אז לא רק שהוא מהיר כחץ, אלא הוא גם מתוחכם; הוא מעמיד פני מת, ובכך מציל את חייו.

עכביש לעומת צרעה

או ניקח לדוגמה עכביש; העכביש טווה רשתות, שהם הישגים אדריכליים מרשימים, מבנים מורכבים שמהנדסים עומדים נפעמים מולם. פעם, כשהתפללנו מנחה כאן בבית המדרש, באמצע חזרת הש"ץ דעתי הוסחה על ידי צרעה שנתפסה בקורי עכביש שהיו בחלון. הבטתי בצרעה, שהיא חרק גדול ביותר, שנתפסה ברשת ונאבקה בכל כוחה

המצוה הזו - "וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים". זוהי מצוה בלתי-פוסקת ובלתי-נגמרת. להיות דרוכים, ולמקד את המחשבות על בחירה בחיים. זוהי מצוה שמקיפה את כל חיי האדם, כי זהו הפירוש לחיות. לא לחיות כמו עכביש, כמו יצור מתוכנת מראש, שהולך ועושה ואוכל וישן. לא, לא; "וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים" פירושו לחיות מתוך דריכות, מתוך ערנות שכל דקה היא הזדמנות לבחור לחיות חיי הצלחה.

ברגע שהאדם מבין את הנקודה הזו, החיים הופכים למצרך יקר ביותר. זו הסיבה שכאשר הקב"ה אמר למשה רבינו "הֲוֵן קָרְבוּ יְמֵיךָ לְמוֹת" (דברים לא, יד), משה נאבק בגזירה זו בכל כוחו. הוא לא רצה למות. "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה'!" (שם ג, כג) 'אנא ה', אנא תן לי להמשיך לחיות ולהיכנס לארץ ישראל. גם אם לא אוכל להנהיג את העם, אנא ממך, עדיין אל תיקח אותי!'

וכשהשי"ת אמר לו: "לא, זמנך תם", משה ההצטער ביותר; לא רק משום שהוא רצה לראות את ארץ ישראל, אלא משום שלחיות פירושו לבחור, לבחור בחיים.

חיים של מוות

זו הסיבה ש"רשעים בחייהם קרויין מתים" (ברכות יח, ב). רשע, שפועל תמיד על פי התאוות הטבעיות, על פי האינסטינקטים שלו, אינו חי עם בחירה. הוא חי כמו עכביש.

וגרוע מכך, יתכן והוא כבר כל כך שקוע בדרכיו הרעים, עד שפעמים רבות הוא כבר אינו מסוגל להשתנות, כי הקב"ה לוקח ממנו את הבחירה; כפי שעשה לפרעה. הקב"ה הכביד את ליבו של פרעה כך שהוא כבר לא יוכל להשתנות, וכבר לא היתה לו בחירה; כך כותב הרמב"ם (פ"ו מהלכות תשובה ה"ג). הוא כותב שלפעמים הקב"ה מעניש את הרשעים בכך שהוא לוקח מהם את הבחירה, וכך הם נשארים רשעים לעד. זהו עונש נורא ואיום, שכמוהו כמיתה. רשעים בחייהם קרויין מתים, כי החיים נועדו כדי לבחור.

יהלומים בראש כל חוצות

זהו נושא שעלינו לחשוב עליו לעתים קרובות, כי מי שחי מתוך ערנות מוחשית למשמעות של כח הבחירה, נפתחת בפניו תיבה של הזדמנויות. ברגע שאדם מבין את גודל המתנה ששמה בחירה, כל רגע בחייו הוא הזדמנות להשיג יהלומים! אין סוף להזדמנויות לבחור בחיים, עבור מי שעומד דרוך והכן למצוה הזו. יהלומים מקיפים אותו מכל עבר!

אז מנין הגיע אליו הידע המדהים הזה? כיצד הגיעה היכולת ליצור הישג אדריכלי כל כך מרשים, הישג שמהנדסים לומדים אותו, אל מוחו הזעיר של העכביש? מי לימד את התיקן להעמיד פני מת ואז לברוח בזריזות, בדיוק ברגע הנכון?

התשובה היא, שזהו אינסטינקט. זה נפלאות הבורא, חכמת ה'.

כח הבחירה

האדם, לעומת זאת, לא ניחן במתנות אלו; נדרשים לו לאדם שנים רבות של לימוד ואימון כדי ללמוד את חכמת האדריכלות וההנדסה. אך למרות שלעכביש יש יתרון על פנינו בכל הנוגע לטוויית קורים, הקב"ה נתן למין האנושי משהו שהוא מעולה לאין ערוך מאותם אינסטינקטים מולדים. ומהו הדבר הזה? המתנה ששמה 'כח הבחירה'.

ההבדל בין בעלי חיים לבין האדם ניכר בצורה בולטת בעיקר מכח העובדה שאנחנו **אינו** רובוטים מתוכנתים מראש. אנחנו קיבלנו את המתנה הגדולה של היכולת לשקול ולחשוב, ולעשות שימוש בכח השכל על מנת לקבל החלטות. העכביש מסוגל לטוות קורים מתוחכמים ביותר, אבל הוא אינו יכול לבחור לעשות שום דבר אחר. הוא פועל על 'טייס אוטומטי'.

האדם לעומת זאת יכול לבחור! באמצעות שיקול הדעת שלו, יכול האדם לבחור לעשות או לא לעשות, לחשוב או לא לחשוב. הוא יכול לבחור לגדול או לא לגדול. זה מה שהקב"ה מצוה אותנו בפרשת השבוע: "הֲקַיִם וְהִמְנִיתָ לְפָנָי... וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים" (דברים ל, יט) - הקב"ה רוצה שנבחר בחיים. אנחנו מסוגלים לבחור האם לחיות או לא לחיות!

והנה, הפירוש של "וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים" אינו שהאדם לא ישלח יד בנפשו. המושגים 'חיים ומוות' בתורה מתייחסים למשהו שהוא מעבר להצלת חיים או שמירה מפני המוות. "הֲקַיִם" פירושו החיים הנצחיים. לאדם ניתנה הבחירה להפוך לראוי לחיות חיים נצחיים. ומצד שני, "וְהִמְנִיתָ" - אפשר לבחור באפשרות השניה גם כן. "מוות" אינו רק מוות בעולם הזה, אלא פירושו מוות נצחי בעולם הבא.

מצות הבחירה

הקב"ה אומר לנו מה שהוא רוצה שנעשה: "וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים". רבינו יונה בשערי תשובה (ח"ג אות יז) כותב שחלק מ"המעלות העליונות" - הוי אומר, העניינים היסודיים ביותר של חיים מוצלחים, ניתנו לנו כמצוות עשה. ואחת הדוגמאות שהוא מביא, דוגמת עיקרית, היא

1. עיין בזה בתנחומא סוף פרשת ואתחנן ובדברים רבה סוף פרשת וילך.

רכבים נוסעים לכיוון מנהטן; ויש גם טור אינסופי שמגיעים ממנהטן לכאן. לאן כולם נוסעים? אם היה איזה ענין חשוב במקום כלשהו, כולם היו נוסעים לכיוון ההוא, אבל פה הם נוסעים לכמה וכמה כיוונים.

חלקם בוחרים לבקר בקולנוע. איזו בחירה אווילית! "היום בערב אני אכלא את עצמי בבית הקולנוע, במקום שבו אין אוויר צח וזה גם עולה לי כסף, ואזון את עיני בזבל שמעולם לא התרחש, בדמיונות של מישהו אחר"². אילו רק ידעו בני אדם על מה הם מוותרים כשהם הולכים לקולנוע! זה מוות³. ממש. הם לא בוחרים בחיים, אלא באפשרות השניה.

אלא שהאנשים האלה הם עיוורים, ולכן הם לא רואים את היהלומים שמונחים להם ממש מול העיניים. אילו רק היו פותחים את העיניים הם היו רואים יהלומים מושלכים ברחוב; הם היו מבחינים באבני החן המרהיבים והיקרים שזמינים להם בכל מקום. פשוט ללכת ברחוב ולומר: "ריבוננו של עולם, אני אוהב אותך", או "אני אוהב את האומה שלי, את עם ישראל", "אני אוהב את התורה", "ריבוננו של עולם, אני זוכר שהוצאת אותנו ממצרים".

אפשר לבחור אלפי דברים. אפשר להתפלל לה: "ה', אנא שמור את פי מלדבר לשון הרע". כל רגע בחיים הוא הזדמנות נוספת. כשאנחנו אומרים את המילים או חושבים את המחשבות, אנחנו אוספים עוד ועוד יהלומים. והיהלומים הללו נכנסים לנו לראש, והשכל שלנו מתעדן ומתרומם על ידי זה!

זה נקרא לחיות - אבל העולם כולו עיוור. ולכן הקב"ה מצווה אותנו: "הסירו את הכיסוי מעיניכם! שלחתי אתכם לעולם הזה כדי להשיג, לעשות. הקיים והפנות נתתי לפניה... וקברת בתיים!" זה לא רק משהו שה' **רוצה** שנעשה, אלא זהו **ציווי**. אנחנו **מחויבים** לחיות בכל רגע ורגע מתוך תכלית ומטרה. זה נקרא לחיות את ההווה, ולהבין שבכל רגע בחיים אתה יכול לבחור חיים.

לא מדובר בצורת דיבור בעלמא. זו האמת הפשוטה - דרכנו בחיים מרוצפת ביהלומים ואבני חן, שכל אחד מהם שווה יותר מרחוב שלם של בתים, כי אתה בוחר נצחיות - אתה בוחר לחיות לנצח.

אם תבקשו ממני לתת דוגמאות של האבנים היקרות הללו, אומר לכם שעליכם להמשיך ולהשתתף בשיחות אלו. זה הנושא שבו אנחנו עוסקים במקום הזה - איך לבחור בחיים. לדוגמא, אחד היהלומים האלו הוא - ללכת ברחוב ולחשוב לרגע אחד: "אני זוכר שהקב"ה הוציא את אבותינו ממצרים, ובכך העניק לנו חירות". כן, באמצע היום - לא בפסח, אלא בסתם יום רביעי. בכך אתה מקיים מצוה מהתורה: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". כן, זו ממש מצוה מן התורה! באותה שניה שבה אמרת או חשבת את המילים הללו, זכית במתנה יקרת ערך מאין כמותה. בחרת בחיים!

אהבה ויהלומים

הנה יהלום נוסף: נניח שמחר אתה מתיישב לאכול ארוחה. בין נגיסה לנגיסה אתה מזכיר לעצמך את מה ששמעת היום, ואתה חושב: "למה שאבזבז את חצי הדקה הזו?" ולכן אתה מחליט לומר: "אני אוהב יהודים".

אתה מבין מה עשית ברגע זה? זה בדיוק מה שהשי"ת רצה לשמוע ממך, כי גם הוא אוהב יהודים. "אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל" (מסילת ישרים פרק יט). "רגע", אומר הקב"ה, "מה שמעתי כעת? הוא אמר שהוא אוהב יהודים!" ברגע זה אספת אל חיקך יהלום! בחרת בחיים!

אבל למה לחכות עד מחר? ברגע זה, היכן שאתה נמצא כעת, עצור לרגע ותאמר: "הקב"ה, אני אוהב אותך!" כן, הבה נאמר את זה כולנו יחד, כאן ועכשיו: "הקב"ה, אני אוהב אותך". זהו הישג אדיר ביותר! אפשר לומר את זה שוב ושוב, ובכל פעם זהו יהלום יקר ערך! ואל תחשבו שזו גוזמא! החיים מלאים ביהלומים! לא צריך לבזבז אפילו דקה אחת, ולא לבחור בה.

נסיעה עיוורת

איזו טרגדיה היא זו שיש כאלו שאינם מודעים לענין הזה! אני מסתכל מחלון ביתי במוצאי שבת, ורואה רכבים הדוהרים במורד שדרות 'אושען פארקווי'. טור אינסופי של

2. בהקשר זה מתייחס הרב לבזבוז החיים שבבילוי בקולנוע, ובמקום אחר (ראה "תורת אביגדור" - פרשת וירא תשפ"ב) התייחס הרב זצ"ל לעצם ההרס שבדבר, ובתוך הדברים כתב: "אדם הצופה בסרטים פרוצים - כלומר כל סרט - ידע נאמנה שאין לו חלק לעולם הבא!"

3. כאן הוסיף הרב זצ"ל בשניות: "אם אתה הונגרי, זו אותה מילה" (כלומר, המילה movies [סרטים באנגלית] זהה למילה מ' כשהיא נאמרת בהברה הונגרית חסידית).

ב' - בחירה למפרע

בחירה מורחבת

כעת אני עומד לומר לכם חידוש, משהו שירחיב את מצות הבחירה לכיוונים שלא הייתם מעלים בדעתכם. ומי שיקח את הדברים ברצינות יראה שההזדמנויות לבחור, לאסוף את היהלומים הפזורים על הכביש, הן הרבה מעבר למה שביארנו עד כה.

על איזו 'בחירה מורחבת' אני מדבר? הבחירה שנקראת 'בחירה למפרע'. כלומר, מלבד היכולת ללקט יהלומים באמצעות חיים בהווה, יהודי יכול לבחור להשתמש בכח הבחירה שלו למפרע, כלפי דברים שכבר אירעו בעבר.

לא ידעתם את זה? אז טוב שבאתם לכאן היום, כי זה יסוד שנוכל ליישם בתחומים רבים בחיים. אגב, זה לא משהו שאני חידשתי. ברוך ה', זכיתי ורבותי בסלבודקה לימדו אותי את היסוד הזה, והביאו כמה וכמה ראיות לדבריהם (א.ה. עי' בספר 'לב אביגדור', שער הבחירה), ואני רק משתף אתכם בדברים ששמעתי, על מנת שגם אתם תוכלו לעשות שימוש ביסוד הזה, ולהפיק ממנו תועלת רבה. כאמור, מלבד ההזדמנויות שיש לנו לעשות שימוש בכח הבחירה שלנו בהווה, ולנצל כל רגע ורגע בחיים, ביכולתנו לקיים "וּבְחִירָתְךָ בְּחַיִּים" כלפי דברים שאירעו בעבר.

המאבק מול הסנדק

זהו יסוד גדול וחשוב - הבה נראה לאן זה יוביל אותנו. אני רוצה להזכיר לכם את ברית המילה שלכם. שכבתם שם על הכרית המונחת על ברכי הסנדק, והמוהל החל בהכנות לקראת ביצוע הברית. איך הרגשתם אז? האם הייתם שמחים? לא ולא! אתם בכיתם ובעטתם ברגליכם, והמוהל הורה לסנדק: "תחזיק היטב את הרגליים שלו!" ואתה, קרבן מסכן שכמותך, אתה צרחת ונאבקת וניסית להשתחרר, אבל רגלי הקיסם שלך לא יכלו ללפיתתו של הסנדק. אילו רק יכולת - היית מעניק למוהל בעיטה הגונה בפנים, וקם ובורח מבית הכנסת, ומתחבא באחד השיחים בחוץ.

השאלה היא אפוא, האם קיימת את המצוה? אתה הרי לא בחרת לעשות אותה; אתה לא עשית כלום. כמה חבל! הרי מצות ברית מילה היא מצוה חשובה ביותר, והיא אחת משתי מצוות עשה בתורה שעל ביטולן יש עונש כרת. יהודי שמסרב למול, חייב כרת. ואתה לא רצית למול!

כזו מצוה חשובה - והיא נעשית בעל כרחו של האדם? ככה יהודי אמור לחיות? עם רישום קבוע בתיק שהוא סירב לקיים את אחת המצוות החשובות ביותר?!

זוהי שאלה גדולה. אל תחשבו שזו שאלה קטנה.

לכאוב מחדש

התשובה מונחת ביסוד שעליו אנחנו מדברים כעת: בחירה למפרע. אתם שומעים? עוד לא מאוחר. כעת הוא הזמן. עכשיו זה כבר לא כואב, זה הרבה יותר קל. ומכיון שכעת יש לך שכל, באפשרותך לעשות בו שימוש ולבחור: "אה, תודה לך ה'! אילו הייתי צריך לקיים את המצוה הזו שוב כעת, הייתי עושה זאת בשמחה. הייתי אומר למוהל לעשות מלאכתו נאמנה. לא הייתי צורח".

אמנם, יתכן וכן היית צורח. אתם יודעים, כשמלים נערים רוסיים - יש נערים יוצאי רוסיה, גדולים, כבני שמונה עשרה, שהם ערלים ורוצים לערוך ברית מילה. אז כששולחים את המוהל כדי לערוך להם ברית מילה, שולחים יחד אתו ששה גברים חזקים וחסונים, שתפקידם הוא להחזיק את הנער!

אז יתכן אמנם שהיית מקבל רגליים קרות. אבל עכשיו אתה לפחות אומר את זה. "אני לא אצרח. לא אבעט. מצוה גדולה כזו, שמקיימים רק פעם אחת בחיים, הייתי מקיים בשמחה רבה. כמה שהייתי שמח לקיים אותה!"

ברית מילה בברכת המזון

והנה, מי שקצת שם לב למילים שהוא אומר בברכת המזון, יודע שבברכת "נודה לך" אנחנו אומרים תודה לה' על כמה דברים. אתה מתרווח כעת לאחר סעודה דשנה. אכלת טוב. ברוך ה'! אבל לפני שאתה מודה לה' על המזון שהוא נתן לך, אתה מודה לו "על בריתך שחתמת בבשרנו".

הנה לך הזדמנות אדירה לבחור - לומר את המילים ולחשוב: "אני כל כך שמח שמצוה זו התקיימה בי. אני מתחרט על כך שבעטתי ובכיתי. כעת אני מקבל ברצון, מתוך בחירתי החופשית, את כל מה שנעשה לי".

וכך, בעוד שאר הסועדים ממהרים לסיים את ברכת המזון, אתה עוצר למשך חצי דקה ומצייר במחשבותיך כיצד אתה יושב על ברכי הסנדק, והמוהל מכין אותך לקראת המילה. ואתה אומר: "אני מסכים בשמחה! אני רוצה לקיים את המצוה הזו. תודה לך ה' על בריתך שחתמת בבשרנו". כמובן שאינה דומה בחירה מראש לבחירה לאחר מעשה, אבל יש כאן משהו. זוהי הזדמנות עבורך. אתה תקבל שכר מסוים על בחירתך למפרע.

לפעמים ילדים בריונים, ולא תמיד כל כך קל שם. לפעמים הרב'ה גם נותן איזה 'פאטש' קטן. ככה זה היה בזמני - המלמדים היו נותנים סטירות.

הוא בכלל לא שמח, אבל מה הוא כבר יכול לעשות? אף אחד לא שאל אותו. זה לא נתון לבחירתו. הוא חייב ללכת. אמא מעירה אותו בבוקר - ותיכף האבא 'האכזרי' חוזר מבית הכנסת - אז הוא חייב ללכת לחיידר.

איזה דבר גדול ניתן לך - הכניסו אותך לעולם התורה! - ומעולם לא יכולת להעריך את גודל ההזדמנות שנתנו לך! נכון, היום כשאתה פותח גמרא יש לך גישמאק מזה. וגם אם לא, לפחות אתה מבין שלימוד התורה הוא מצוה גדולה, ואתה מוכן ללמוד. אבל כשנכנסת לחיידר לא היתה לך שום בחירה. חיי התורה שלך החלו בעל כרחך, וכך זה נשאר לכל החיים - ללא כל שינוי.

אז כעת עליך לחזור ולומר: "אני כל כך מודה להורי שהכריחו אותי בכל בוקר לקום וללכת לחיידר. כעת אני בוחר לקבל ולשמוח בכל אותם ימים בהם ביקשתי להמשיך לישון והם אמרו לי: 'בשום פנים ואופן לא! עכשיו הולכים לחיידר!'"

גם אם כיום אתה אדם בן ששים, אתה יכול לומר את זה. זה נקרא בחירה למפרע. זהו סוג מיוחד של שלמות הדעת - לבחור גם בעבר.

"אבא! תן לי פאטש!"

כעת, כשאתה אדם מבוגר, אתה נזכר בכל אותם פעמים שבהם הורייך גערו בך, ולפעמים היכו אותך - ולא קיבלת את הנזיפות והמכות האלה בשמחה. אבל כעת אתה נזכר בהם ואומר: 'ברוך ה', אני מודה להם על מה שהם עשו לי. כל מה שהם עשו היה לטובתי.'

הם רצו לעשות ממך מענטש, וזה הצליח. אתה מענטש במידה מסוימת, וחלק מהקרדיט נזקף לזכות ה'פאטשים' הללו. ולכן עליך לבחור בכך כעת. אם תבחר בכך, הרי זה כאילו אתה עומד שם ואומר לאביך: "אבא, טאטע, תן לי פאטש. זה מגיע לי". תאר לעצמך איזה שכר עצום אתה מקבל על כך. אתה בוחר בחיים - למפרע.

ואם הפאטש הזה לא הגיע מאביך אלא מהשי"ת? אם סבלת אי פעם מחום, נניח כשהיית ילד, או שהיה לך פעם כאב שיניים, תיזכר בכך ושים לב שזה היה לטובתך. "יסורים ממרקים" - זה לטובתך.

אמנם רוב מי שמקשיב למילים הללו בכלל לא חושב על משמעותן. היסורים מביאים לנו תועלת, הם מתנה משמים. חטאים רבים, עונשי גיהנם רבים, נמחקים על ידי היסורים. אלא שבשעת מעשה לא הערכת את זה. לקבל

אמנם, מצות מילה היא רק דוגמא להזדמנויות שהחיים מעניקים לנו. כמובן שמי ששומע את הדברים בפעם הראשונה, יתכן והם נשמעים לו מגוחכים. וזו הסיבה שעליכם להגיע לכאן לעתים קרובות יותר. הנושא הזה הוא גדול מאוד - לנצל דברים מסוימים שאירעו בעבר ולחזור ולומר: "כן, אני מסכים! אני מקבל הכל, כביכול הייתי שם וצפיתי בהכל".

חזרה לסלבודקה

אני רוצה לשתף אתכם כעת במשהו אישי, ולהסביר לכם כיצד היסוד הזה נוגע אלי. אולי אינכם יודעים, אבל כשנסעתי ללמוד בסלבודקה, זה לא באמת נעשה מתוך בחירה. אני זוכר כיצד ישבתי עם כמה חברים על הדשא מחוץ לישיבה במנהטן שבה למדנו - ישבנו ושוחחנו. חברי סיפרו לי שהם נוסעים ללמוד בסלבודקה. "בוא תצטרף אלינו", הם אמרו לי.

האמת היא שהיה לי טוב בישיבה שבה למדתי כאן באמריקה. למדתי היטב ולא רציתי לעזוב. אבל הם היו חברים טובים, מבני החבורה שלי, ולכן הצטרפתי אליהם בעל כרחי. לא בחרתי בבחירתי החופשית ללכת ללמוד בסלבודקה! גררו אותי לשם.

אבל אותה תקופה בסלבודקה - איזו הצלחה גדולה זו היתה עבורי! זו היתה נקודת השיא בחיי! ללמוד בישיבה אירופאית של פעם! הרוח שאותה זכיתי לחוות שם בסלבודקה, היא דבר שאינו קיים היום בשום מקום. מלבד מלחמתה של תורה שהתנהלה שם יומם ולילה, היתה שם גם רוח של מוסר. היתה שם רוח מיוחדת במינה של כבוד שכולם רחשו לראשי הישיבה הגדולים, גאוני עולם אשר לימדו את דרכי סלבודקה. גאונים כבירים היו!

וכל זה - כל מה שקניתי שם והאדם שהפכתי להיות שם, כל זה לא הגיע כתוצאה מבחירתי! זה לא הייתי אני! הייתי צריך לבחור בזה, אבל לא היה לי את השכל לעשות זאת.

ואני שואל אתכם - האם זו צורה לחיות? שאחד הדברים הגדולים ביותר שזכיתי להם בחיי, כל מה שקניתי שם, יגיע בעל כרחי? אני חושב על הנושא הזה לעתים קרובות; אני חוזר אחורה ואומר: "ריבוננו של עולם, אני כל כך שמח שנסעתי ללמוד בסלבודקה. היום, כעבור ששים ושמונה שנים, אני בוחר בזה".

חזרה לחיידר

יש כאן יסוד חשוב עבור כל אחד ואחד מאיתנו. כי הנה לנו ילד קטן בן חמש, שלוקחים אותו לחיידר. הוא לא כל כך שמח. הוא רוצה להישאר בבית עם אמא. בחיידר יש

אם רואים ילד קטן, חסר דעת, שמסתובב ברחוב עם כסף ביד, אזי מצוה על כל מי שרואה אותו לחוס עליו ולקחת ממנו את הכסף. שיקח ממנו את הכסף, יביא אותו הביתה, ויתן אותו לאביו של הילד, כי הנער חסר הדעת רק יבזבז את זה.

מהו הכסף שאותו נושא הכסיל בידו? יש לו ביד עושר עצום של שנים וחודשים וימים ושעות. זה העושר האמיתי. אדם צעיר הוא גדוש בהון עצום. הקב"ה שלח אותנו לעולם הזה עם כסף. החיים הם כסף! החיים הם עושר! כל יום הוא עושר! כל שעה היא עושר! כל דקה היא עושר!

צעיר בן שנתיים, צעיר בן עשרים, ארבעים, ששים או שמונים. כמה שיש לך - זה עושר עצום - עושר של "וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים". לא כל שנה היא עושר עצום; אלא כל שנה היא כמו יהלום, ששום אוצר ביקום אינו משתווה לו. גם במכרות היהלומים בדרום אפריקה לא תוכלו למצוא יהלום שמשתווה בערכו לשנה אחת של חיים!

למה זה?

ועל כן אומר הפסוק: "לְמַה זָה מִחִיר בְּיַד כָּסִיל?" למה שיהיה לו את העושר הזה? הרי אין לו את השכל להבין שהחיים ניתנו לו לשם כך. "למה שהוא יחיה?" אומר הקב"ה. "זה סתם בזבז של ימים יקרי ערך! הוא מעולם לא למד שמטרת החיים היא 'וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים' - לבחור שוב ושוב בכל רגע ורגע. מדוע שאבזבז עושר כל כך גדול על הכסיל הזה?"

ומשמעות הדבר היא, שעלינו לשאול את עצמנו כל הזמן: "האם אני הוא אותו כסיל מהפסוק? האם אני מנצל את חיי כפי שנותן החיים רוצה שאנצל אותם?"

כמה אנשים מבולבלים יש בעולם! הראש שלהם מלא בדברים ריקים ונבובים - ספורט, פוליטיקה, בידור. כמה אנשים מכלים את חייהם בחיפוש אחר עושר דמיוני במקום לחפש את העושר האמיתי! וכל כך הרבה אנשים מכלים את חייהם בחיפוש אחר תענוגות שווא! הם רודפים אחר חלומות שווא ומדוחים במקום לרדוף אחר יהלומי הבחירה.

כסילים שפויים

אני מכיר אדם פה בשכונה שהוא מומחה גדול ביינות ומשקאות חריפים. יש לו, במרתף ביתו, ארון מלא ביינות מכל הסוגים והמינים. והוא מכיר כל אחד מהם בשמו! האם האיש הזה עושה שימוש בזמן שלו, בהזדמנות שלו לבחור?

יסורים ברצון היא מדרגה שאינה קלה כל כך עבור אנשים רגילים כמונו; רובנו לא יוכלו לבקש מראש יסורים. אבל מה עם יסורים אלו שכבר עברו עלינו ח"ו? אמנם לא ביקשנו אותם, אבל הם אירעו לנו? אם נקבל ברצון - בדיעבד - את מה שעבר עלינו, הרי שבמידה מסוימת נקבל שכר כאילו קיבלנו אותם ברצון. ככה זה. ללא שום ספק.

הודיה על הצרות

לאחר שזה עבר, נגמר, קל יותר לחשוב על הדברים, ואפשר להשתמש בבחירה החופשית להביט על היסורים ולומר: "אִוְדָה ה' כִּי אֶנְפַּתְּ בִּי" (ישעיה יב, א) - תודה ה' על כך שכעסת עלי. מודה אני לפניך על כך שהבאת עלי קשיים שגורמים לבן אדם להשתנות. אין מי שאינו משתנה לטובה על ידי היסורים.

יש אנשים שהפכו לצדיקים גדולים כתוצאה מהיסורים שהם עברו בחיים, אבל גם מי שלא הפך לצדיק גדול, הרי שאין מי שנעשה גרוע יותר כתוצאה מיסורים. ולכן, מי שיש לו קצת שכל בקדקדו, יקח לתשומת לב את הדברים שהוא שמע כאן היום, ייזכר בכל אותם זמנים קשים שהוא עבר בחיים ויאמר: "תודה לך ה' על מה שעשית למעני". גם זה נכלל ב"וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים".

האמת היא שהייתי רוצה לדבר עוד הרבה על הנושא הזה - יש לי הרבה מה לומר על זה, הרבה דוגמאות - אבל אני חושש שמדי הרבה ייראה מגוחך בעיני מי שלא הורגל בזה. אבל לכל הפחות זאת עלינו לדעת - שכגודלה של סוגית הבחירה - וההזדמנות לבחור גדולה ושלמות היא אכן סוגיא גדולה מאוד - היא גדולה לאין ערוך כאשר האדם מתרגל להרחיב את בחירתו בחיים גם לגבי העבר שלו.

ג' - חיים של בחירה

האוצר הגדול מכולם

בספר משלי (יז, טז) ישנו פסוק, שבו מוצגת שאלה, אבל למעשה זוהי שאלה רטורית, ואנחנו יודעים את התשובה: "לְמַה זָה מִחִיר בְּיַד כָּסִיל" - למה יש כסף אצל הכסיל, הטיפש? "לְקִנְיֹת חֶכְמָה" - הלא המטרה של הכסף היא כדי לקנות חכמה, והכסיל הזה בוודאי יבזבז את הכסף על כלום, על שטויות. "וְלֵב אִינוֹן" - אין לו שכל, או שהוא לא משתמש בו, ואם כן, למה שיהיה לו כסף?

עלינו להיות חסונים מספיק כדי לומר: "לא אכפת לי מהם התנאים! גם אם אחווה סופת רעמים, אני ממשיך במלאכת איסוף השטרות. אני ממשיך לחטוף כמה שאני רק יכול, יהיו התנאים אשר יהיו".

וההזדמנויות הן בלתי נגמרות. מישוהו שופך עליך מילות גנאי? עליך לחשוב: "אני לא אשחית את האופי שלי וארד לרמה של האיש הזה ואריב איתו! להיפך, ברגע זה אני בוחר גדולה! אני עומד לקיים 'וַיִּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים' - ולשתוק".

אשה שעסוקה בגידול ילדיה - הבית מלא קולות וברקים; הרעש של הילדים הגיע לשיאים בלתי נתפסים. אבל היא מזכירה לעצמה לבחור להצליח, וחושבת: "מדוע שאני אהיה כמו שכנותי הנוכריות, שמגדלות את ילדיהן בעיקר מתוך אינסטינקט אימהי?" והיא מחליטה להוסיף מחשבה אחת קטנה: "אני מגדלת משפחה כדי לעבוד את ה'". וכך, כשהיא מאכילה ומחלתת ומבשלת, היא חושבת תמיד: "אני עושה כעת את רצון ה'". בכך הופכות עבודות הבית ומלאכת גידול הילדים - לעבודת הקודש! זה הופך לעבודה המקודשת ביותר - לגדל צדיקים, צדיקים בעתיד, עובדי ה'.

בחירה באישון ליל

לפעמים אתה לא מצליח להירדם בלילה? אתה ער לכמה דקות? אל תתהפך במיטה באומללות; תזכיר לעצמך את החידוש הזה שאנחנו לומדים - את המושג של בחירה למפרע, ותחשוב על דרכים כיצד ליישם אותו. מי שרוצה, יכול, באמצעות מחשבותיו, לחיות מחדש את חתונתו. את יכולה לשוב ולהתחתן לשם שמים. בזמנו היית מדי עסוקה; השמחה, מקומות הישיבה, האיפור. שכחת לחשוב; שכחת לבחור. אז תעשי את זה עכשיו.

ברגע זה אפשר לבחור שוב. תחשוב על יום החתונה, ותבחר למפרע להתחתן לשם שמים. "ריבונו של עולם, נשאתי את אשתי כדי לעבוד אותך, לבנות משפחה של בני תורה, לגדל בית מלא בנים ובנות שמברכים ברכות ומתפללים ועובדים אותך. התחתנתי לא בשביל סיבות חיצוניות, אלא כדי לבנות בית עבורך". תחשוב את המחשבות הללו בעודך שוכב במיטה. וכך, בעוד כל בני הבית נמים את שנתם, אתה מקיים "וַיִּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים". איזה הישג עצום.

כתבנו לחיים

והנה, זאת עליכם לדעת, שאנחנו מדברים היום על כיצד להתכונן לראש השנה. עוד מעט מגיע היום האחרון של השנה, זה קרב ובא, אז הגיע הזמן להתחיל! עצם העובדה שהגעתם לכאן היום זו כבר התחלה טובה, כי

יש אנשים שמסתובבים אפופי מחשבות של דאגה וכעס, איך שכולם רודפים אותם ועושקים אותם, וכך הם מכלים את חייהם בדמיונות הבל של רדיפות. אני מכיר אדם שעסוק כל היום בלחשוב על דרכים כיצד להתנקם במשכיר שלו. אני לא מדבר כעת על אנשים משוגעים, אלא על אנשים שפויים! אבל הם כסילים. "וְלֵב אִין".

שמא תאמרו לי שאין לכם שליטה על כך. אנחנו מבולבלים, אנחנו מוסחים, מה אפשר לעשות? לא, אל תאמרו כך! אדם שמגיע להכרה שהחיים שלו הם הזדמנות פז של "וַיִּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים", אינו מבזבז אותם; הוא לא נכנע לנסיבות ולניסיונות.

דולרים עם מקקים

נניח והיו נותנים לך - משום מה - להיכנס לחדר הכספות של הבנק, המקום בו שמורים רזרבות המזומנים. יש שם שטרות של אלף דולר - או מאה אלף דולר - בחפיסות גדולות! החדר מלא בחפיסות כאלו, ונראה שאין להם סוף. ונניח שמנהל הבנק פונה אליך ואומר: "יודע מה, אני אתן לך להיכנס לחדר הכספות שלי למשך דקה אחת בלבד. במשך הדקה הזו, אתה יכול לקחת כל מה שתרצה. מה שתצליח לאסוף - יהיה שלך".

אתה נכנס לחדר, ודבר ראשון אתה אומר: "חנוק כאן! איך אפשר לעבוד בצורה כזאת?!" ואתה מחכה עד שמביאים לך מאוורר, ומכוונים אותו בדיוק לטעמך. בסדר, כעת נעים בחדר, ואפשר להתחיל למלא שקים.

אבל אז אתה רואה שהכספת מלאה בעכבישים ותיקנים. יש שם גם הרבה חולדות. מה תעשה עכשיו? תמתין עד שיביאו מדביר?! לא, אין מה לעשות - חייבים להתחיל. צריך להבריא את החולדות ולסלק את התיקנים - או שפשוט תשלוף את חבילות הדולרים יחד עם התיקנים! למי אכפת?!

העולם הזה הוא יקר כל כך, יקר מכדי שנהיה מוסחים ועגמומיים ועצלנים. בעולם שבו אפשר למצוא אלף דולר לשניה, איננו יכולים להרשות לעצמנו לבזבז זמן בטענות של: "זה מפריע לי והוא מפריע לי". החיים יקרים מכדי לבזבז אותם בתחושות יאוש ודיכאון. אתה לא יכול להרשות לעצמך להיות עצוב ומדוכדך.

קולות וברקים בתוך הבית

כל זה טוב עבור הכסילים. הם ימתינו עד שהכל יהיה רגוע ונוח - מה שאגב לעולם לא יקרה. וכך הם מאבדים את ההזדמנות. החיים יחלפו להם, ואז, כשהוא יהיה איש זקן, על סף המוות, הוא יוכל לדדות אל הקבר!?

בואו נהיה מעשיים

בוחרים בחיים ומבקשים חיים

בעודנו מתקרבים ליום הדין, כעת הוא הזמן לברר עם עצמנו מהי משמעות הבקשה אותה נבקש: "זכרנו לחיים". השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת מדי יום כדי להכין את עצמנו לחיים ארוכים של בחירה בחיים. בשלושים השניות הראשונות נחשוב על כך שמחצית הדקה הזו שאנחנו חיים כעת היא המתנה היקרה מכל, כי כעת אפשר לבחור בגדלות. ובמחצית השניה של הדקה נבחר ללקט יהלום - במעשה או במחשבה; בכך נוכיח שאנחנו מבינים את הערך של בחירה בחיים.

שאלה:

מהו ענין הסליחות?

תשובה:

סליחות פירושם שעלינו למצוא זמן להתבוננות ומחשבה. "שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דְּרָכֵיכֶם" (חגי א, ז) - האם אתם הולכים בדרך הנכונה? בכל יום מימי הסליחות אנחנו אומרים "נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה" (איכה ג, מ) - כל יהודי שומר תורה ומצוות אומר את המילים הללו. אבל האם אנחנו עושים את זה? כמה יהודים שומרי תורה ומצוות באמת מקדישים חמש דקות כדי לחשוב על השנה החולפת? האמינו לי, מדובר במספר מועט ביותר. חמש דקות של ספירת מלאי, של ניהול חשבונות, זה מעט מאוד עבור שנה שלמה של עסקים. כמה נפלא היה אילו מישו היה יכול להתפאר ולומר: "אשרי ואשרי חלקי! קיימתי את הפסוק 'נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה' - הקדשתי חמש דקות של התבוננות על השנה החולפת". אמנם זוהי התפארות די עלובה, אבל הלוואי והלוואי!

לפחות שתי דקות! האם הקדשתם פעם לכך שתי דקות? אפילו ביום כיפור, האם אתם מקדישים שתי דקות כדי לחשוב על השנה החולפת? אנשים אומרים מילים, אבל הם אפילו לא יודעים מה הם אומרים. אומרים "נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ", אבל שוכחים לעשות את זה בפועל.

זו חובה. חובה להקדיש זמן למחשבה והתבוננות. אלא אם כן אתם רוצים להמשיך להתהלך כעיוורים עד שתפלו מהצוק - ואז הכל נגמר, זה כבר מאוחר מדי. כשהחיים מסתיימים, האדם מבין שחייו היו בזבז, כי הוא לא עשה שימוש בשכלו. הזדמנות הפז שמעניקים לנו חיי העולם הזה מגיעה פעם אחת בהיסטוריה - אתם לא תשובו לכאן בשנית. לזה נועדו הסליחות - כדי להעיר אותנו מתרדמתנו.

הנושא שעליו דיברנו הוא נושא חשוב ביותר. טוב מאוד. אבל צריך לעשות עם זה משהו.

כי כאשר נעמוד ונבקש מהשי"ת: "ריבונו של עולם, כתבנו בספר החיים!" הקב"ה יאמר: "בואו נבדוק מה היה עד כה. האם ניצלתם את החיים? כיצד חייתם עד עכשיו? בזבזתם את החיים? אתם מבקשים כעת עוד חיים כדי שיהיה לכם מה לבזבז? 'לָמָּה זָה מְחִיר גֵּיד קָסִיל לְקִנּוּת חֲקֻמָּה וְלָב אֵין?' למה שאתן לך חיים אם אין לך את הדעת לעשות בהם שימוש נכון?"

קבלה לראש השנה

זוהי אפוא קבלה לראש השנה - לומר: "ריבונו של עולם, אני חושש שמא כשאבקש ממך חיים, אתה עלול חלילה לומר לי: 'הלא כבר ניסיתי את זה איתך כל כך הרבה פעמים. המטרה של החיים היא לבחור בחיים, לבחור שוב ושוב. לשם כך אני מעניק חיים - למטרה זו בלבד'. ולכן, ריבונו של עולם, אני מקבל על עצמי לנצל טוב יותר את השנה הקרובה; אני אקיים את מצות 'וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים' - ואני עושה זאת למענך אלקים חיים".

זוהי קבלה עבור ערב ראש השנה. אם תחשוב על הענין הזה כמה שיותר מעכשיו ועד ראש השנה, אזי הקב"ה יראה שאתה רציני, ובזכות כך הוא יברך אותך בעוד ועוד הזדמנויות להמשיך לצמוח עוד ועוד. כי אתה יודע איך לנצל את המתנה הגדולה של החיים - מתנת הבחירה!

"הו" אומר הקב"ה, "האיש הזה רוצה לחיות עם תכלית. האשה הזו רוצה לחיות עם תכלית. הם מבינים שהחיים ניתנו בשביל לבחור בחיים. אם כך - אני אתן לא רק את השנה הקרובה, אלא אף מעבר לכך".

לשנים טובות תכתב ותחתם

לפעמים נגזר על אדם בראש השנה לחיות חיים ארוכים, חיים ארוכים מאוד. אבל לזכות לגזר דין כזה אפשר רק אם הקב"ה רואה שאתה באמת רציני. אם אתה מסופק, אם אתה מתנדנד 'אהין או אהער', אז אולי הוא יתן לך עוד שנה או משהו כזה, אבל לא יותר מזה. לעומת זאת, אם תקבל על עצמך קבלה נחרצת: "זוהי המטרה שלי בחיים. אני אנצל את המתנה הנפלאה הזו - מתנת הבחירה, במשך כל חיי, ואשתדל לגדול עוד ועוד, ולעשות מעצמי משהו; כי זו התכלית שלי בחיים" - אז הקב"ה רואה שאתה רציני. "אם כך", אומר ה', אני אכתוב אותך לחיים לא רק לשנה הקרובה, אלא לעוד הרבה הרבה שנים ארוכות, מאושרות ומוצלחות".

שבת שלום ומבורך!

יש לך הזדמנות להיות שותף למפעל האדיר הזה עלי ידי צעד אחד פשוט

צור קשר עכשיו: 02-9665295 | ey@torasavigdor.org

